

Vlaams
Parlement

ingediend op **852** (2015-2016) – Nr. 2
18 oktober 2016 (2016-2017)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Willem-Frederik Schiltz

over het voorstel van resolutie

van Freya Saeys, Danielle Godderis-T'Jonck, Cindy Franssen, Lies Jans,
Peter Van Rompuy en Caroline Croo

betreffende toepassing van gedragsinzichten
bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van
Vlaams beleid

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Paul Van Miert.

Vaste leden:

Paul Cordy, Matthias Diependaele, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Jan Peumans, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

Documenten in het dossier:

852 (2015-2016) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

INHOUD

1. Toelichting bij het voorstel van resolutie	4
1.1. Toelichting door Freya Saeys, eerste indiener	4
1.2. Toelichting door Cindy Franssen.....	5
2. Bespreking	5
2.1. Tussenkomsst van Wouter Vanbesien	5
2.2. Tussenkomsst van Peter Van Rompuy	6
2.3. Tussenkomsst van Jan Peumans.....	6
2.4. Repliek van Freya Saeys	6
3. Stemming	6

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting besprak op dinsdag 11 oktober 2016 het voorstel van resolutie van Freya Saeys, Danielle Godderis-T'Jonck, Cindy Franssen, Lies Jans, Peter Van Rompuy en Caroline Croo betreffende toepassing van gedragsinzichten bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van Vlaams beleid (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 852/1).

1. Toelichting bij het voorstel van resolutie

1.1. Toelichting door Freya Saeys, eerste indiener

Freya Saeys zegt dat gedragswetenschappen meer en meer aangewend worden door grote politieke internationale organisaties. Zowel de Europese Commissie, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) als de Wereldbank experimenteert met de inzichten uit deze nieuwe wetenschappelijke discipline. De eerste stap van een politiek proces om nudging ook hier op de agenda te plaatsen was een conceptnota¹ die een overzicht gaf van de potenties ervan, niet alleen in het domein Welzijn, maar ook in de domeinen van Energie, Klimaat enzovoort, waarop een interessante hoorzitting volgde en nu dus dit voorstel van resolutie.

Beleidsmakers gaan er al te vaak vanuit dat mensen bewuste en rationele wezens zijn. Disciplines als de sociale psychologie, de neuropsychologie en de sociologie tonen aan dat keuzegedrag vooral onbewust en routinematig is. Keuzes worden sterk gedreven door emoties, intuïtie, de sociale en fysieke context enzovoort. Voor gedragseconomen is de mens geen stilistische versie van de rationele perfect geïnformeerde burger. Hij maakt dus niet enkel keuzes in functie van zijn eigen belang.

De gedragseconomie besteedt daarom veel aandacht aan de afwijkingen van het model van de homo economicus. Dat mensen niet altijd rationeel kiezen is geen nieuw inzicht, wel dat de discrepantie tussen beeld en werkelijkheid veel groter is dan gedacht. Wat ook groot is, is de kloof tussen de kennis over menselijk gedrag en het gebruik daarvan in het beleid. Het beleid gaat dus uit van burgers die een weloverwogen keuze maken op basis van rationele informatie, bijvoorbeeld voor een financieel voordeel of tegen een sanctie. Het beleid wordt alleen maar effectiever als het rekening houdt met hoe mensen echt keuzes maken.

Na het boek van Richard Thaler en Cass Sunstein² met praktische tips voor nudging in het beleid, kruipt de gedragseconomie stilaan uit de schaduw van grote broers micro- en macro-economie. In diverse landen experimenteren bewindvoerders er al mee. In het Verenigd Koninkrijk werd in 2010 zelfs een team voor gedragswetenschappen opgericht om mensen te helpen de voordeligste keuzes te maken en het beleid en de evaluatie ervan meer te stoelen op gedragswetenschappelijke inzichten. Hoewel het team slechts voor enkele jaren opgericht werd, bestaat het, doordat het zijn eigen kosten in veelvoud terugwon, onder meer door belastingwinsten, nog altijd. Het team adviseert nu de Wereldbank en andere internationale instellingen. Vlaanderen en België blijven vooralsnog achter. Bij de Federale Overheidsdienst Financiën loopt er wel een nudge-proefproject onder leiding van Jan-Emmanuel De Neve, gedragseconoom aan de universiteit van Oxford om met aangepaste belastingbrieven belastingplichtigen aan te zetten snel en correct hun belastingen te betalen. De hoop

¹ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de introductie van nudging in Vlaanderen van Freya Saeys (*Parl.St.* VI.Parl., 2014-15, nr. 380/ 1-3).

² Thaler R., Sunstein C. (2008), *Nudge, Nudge. Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*, Yale University Press.

bestaat dat daardoor de inkomsten voor de staat binnenkort significant zullen stijgen.

Elke marktpartij of overheid maakt zich schuldig aan een zekere beïnvloeding, bijvoorbeeld door het aanbieden van een standaardoptie. Alle ongewenste gedrag bestraffen is onmogelijk en keuzes volledig neutraal aanbieden eveneens. Daarom kan de overheid beter met haar keuzearchitectuur en communicatie gedrag bewust sturen. De Vlaamse overheid dient erover te waken dat de gedragssturing minstens evenveel effect heeft bij kwetsbare groepen. In dit voorstel van resolutie vraagt het parlement de Vlaamse administratie liefst centraal een team op te richten met personeelsleden van de Vlaamse Gemeenschap en gedragswetenschappers. Het Team Gedragsinzichten legt contacten met alle actoren om samen de doelstellingen te realiseren en coördineert de contacten met de academische wereld met het oog op een betere afstemming op de beleidsbehoeften van de Vlaamse overheid. Het team organiseert info- en vormingssessies, kennisdeling en stelt raamovereenkomsten voor overheidsopdrachten op. Het heeft geen politieke agenda, maar adviseert de Vlaamse overheid over het al dan niet inzetten van gedragsinzichten en het ontwerpen van beleidsaanpassingen. De rapportage gebeurt tweejaarlijks in de beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid.

1.2. Toelichting door Cindy Franssen

Cindy Franssen zegt dat de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin de hoorzitting³ organiseerde omdat nudging een belangrijke rol kan spelen in de preventieve gezondheidszorg. De overheid doet altijd aan gedragssturing, dus kan ze er beter bewust mee omspringen. Nudging door de overheid moet voldoen aan belangrijke voorwaarden: in het belang van de burgers, nooit verplichtend, rekening houden met preciaire groepen, transparant.

Het Vlaams Team Gedragswetenschappen moet zich houden aan juridische en ethische limieten. Het team beslist niet, maar adviseert. Daarom is de structurele samenwerking met de departementen, agentschappen, expertisecentra, strategische adviesraden relevant. Voor de belangrijke jaarlijkse rapportage kan er beroep gedaan worden op bestaande databanken als die van het InterMutualistisch Agentschap en de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomst van Wouter Vanbesien

Het doet *Wouter Vanbesien* altijd plezier als iemand van Open Vld zegt dat de homo economicus eigenlijk niet bestaat en het economische denken dus deels op foutieve veronderstellingen is gegrondvest. Uit de studiedag van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) onthoudt hij het citaat dat de mens misschien niet rationeel is maar wel voorspelbaar in zijn irrationaliteit. De overheid moet naast rationele argumenten als geld, regels, educatie, ook andere argumenten bewust in de schaal leggen, zeker omdat ze er toch niet aan ontsnapt. Uiteraard dient het altijd in het belang van de burger te zijn. Hij stelt wel voor dat het parlement de prioritaire thema's bepaalt en dat niet overlaat aan de Vlaamse Regering.

³ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de introductie van nudging in Vlaanderen van Freya Saeys (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 380/2).

2.2. Tussenkost van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy heeft lang geleden in de Senaat al voorgesteld een nudging-unit te lanceren. Toen werd het met hoongelach afgedaan als geldverspilling. Hij is dan ook blij dat de geesten gerijpt zijn en het nu op een verstandige manier, stap voor stap, er toch komt. Hij benadrukt dat het niet alleen een manier is om het beleid efficiënt te maken, maar ook om de levenskwaliteit van de burgers te verbeteren zonder dat het de overheid meer geld kost. Nudging gaat verder dan iemand met de glimlach belastingen laten betalen, het zorgt ook voor een betere gezondheidspreventie, rationeler en dus goedkoper energieverbruik enzovoort.

2.3. Tussenkost van Jan Peumans

Jan Peumans wijst erop dat rapportage in de beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid en een evaluatie na twee jaar dubbelop is. Daarbij komt nog dat er afspraken zijn over de inhoud van beleidsbrieven. Hij suggereert beide te vervangen door een voortgangsrapportage van de minister.

2.4. Repliek van Freya Saeys

Freya Saeys heeft dat aan de minister gesuggereerd maar 'men' opteerde ervoor het een onderdeel te maken van de beleidsbrief.

3. Stemming

Het voorstel van resolutie van Freya Saeys, Danielle Godderis-T'Jonck, Cindy Franssen, Lies Jans, Peter Van Rompuy en Caroline Croo betreffende toepassing van gedragsinzichten bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van Vlaams beleid wordt unaniem aangenomen met 12 stemmen voor.

Paul VAN MIERT,
voorzitter

Willem-Frederik SCHILTZ,
verslaggever